

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franklinska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefranklinski pisma ne sprejemamo. Izšaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 Din za inosestvetno 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglas po ceniku in dogovoru, davok posebej. Polt. ček. rač. 11.153. Telefon 5173

Naša razvojna pot

Trda je bila življenjska šola slovenskega, da se točneje izrazimo, kranskega predvojnega učiteljstva, ki je bilo, v medsebojnem trenju obeh naših tradicionalnih političnih skupin, vse prepogosto le brezpravno orodje v rokah političnih eksponentov. Tudi moč stanovske organizacije, ki se je bavila z dnevnim politiko, odgovarjala na politične napade in razračunavanja, je bila minimalna. Padale so žrtve. Žalostna življenjska razočaranja so demoralizirala učiteljstvo tako, da sta za demokratskega učitelja bila v oni dobi hlapce in učitelj res sinonima.

Vse te žalostne in bridke življenjske izkušnje so začele prebuditi odvisno, brezoblično in nedinamično slovensko učiteljsko maso ter jo s skupnim naporom organiziranega dela spreminjati in izboljševati v duhovno neodvisni in samostojni del narodne skupnosti, ki se je vedno bolj otrešala političnega jerobstva ter prehajal iz strankarsko politične orientacije v izrazito stanovsko zaščitno smer.

Deklaracijska doba pred 10 leti, sarajevska deklaracija, zaupanje glavnega vodstva JUU tov. Dimniku, delo slovenskega Učiteljskega pokreta in rezultati zadnje glavne skupščine v Skoplju, vse to so vidni mejniki in pozitivni rezultati na tej poti k našemu najvišjemu idealu: k stanovski neodvisnosti in neposredni službi za interese naroda, brez špekulacijskih posredovanj političnih skupin.

Novo razmere zahtevajo od nas novih pogledov na sodobne naloge, novih medsebojnih odnosov in tudi novih, spopolnjenih delovnih metod. Polagoma in za površnega opazovalca skoraj neopazno, se otrešamo vseh nam škodljivih, okorelih in anahronističnih tradicij ter prehajamo v vedno večje razumevanje sodobnih ljudskih potreb. Otrešamo se romantičnega rodoljubarstva ter ga nadomestujemo z realnim razumevanjem življenja, z zdravim kritičizmom in konstruktivno diskusijo, s tem, kar je že davno pred svetovno vojno takratni univ. prof. Mašaryk priporočal našim visokošolcem kot neobhodno potrebno za pravilno, časovnim potrebam odgovarjajočo, življenjsko udejstvovanje. Polagoma dozoreva v nas spoznanje, da so bobne fraze in patriotsko navdušenje trenutno sicer lahko zelo efektni, da pa le drobno in čisto skrito konkretno delo na terenu, na stvarnih, aktualnih problemih našega delovnega ljudstva rodi resnične uspehe.

Vse to je znak, da smo na pravi poti in da je treba v sedanji delovni smeri tudi vztrajati.

Razvojna pot hrvaškega učiteljstva je slična naši.

Če se ozremo nazaj na povojne razmere med hrvaškimi učiteljstvom, bomo tudi v njihovih stanovskih društvih opazili nekoristna osebnostna nasprotja v vodstvu ter politično strankarska trenja, ki demoralizirajo njihove vrste ter skoraj popolnoma uničijo vse, kar so predvojni učitelji pod iniciativo in vodstvom zaslužnega Ivana Filipića ustvarili z velikimi napori.

Vendar so hrvaški tovariši svojo krizo že preboleli. Tudi pri njih je prepoved na pohodu. Stanovska neodvisnost v najtesnejši povezanosti z narodnimi interesi, to je njihovo spoznanje, ki ga poskuša uresničiti hrvaški pokret mlajšega učiteljstva s svojim pionirskim delom v stanovskih društvih in med narodom. Delo hrvaških tovarišev je priznanje ostalega učiteljstva, kar je dobilo viden izraz v tem, da je njihov idejni vodja tov. Stjepan Kranjčević prvi podpredsednik JUU.

Na vrsti je učiteljstvo iz dunavske banovine.

Udeleženci glavne skupščine v Skoplju smo imeli priliko prav temeljito spoznati interese in akcije destruktivne opozicije v dunavski banovini, ki je radi neposrednih stikov z Beogradom, kot središčem sedanjih političnih trenj in nemoralnega prekupčevanja s položaji in mesti, najbolj stanovsko neorientirana in napadalna. Ni to zdrava, očičjujoča opozicija, ki si jo vedno želimo, njo vodijo učiteljskemu stanu tuji in škodljivi interesi, ki se žele nasilno polastiti vodstva JUU ter celotno našo organizacijo zopet zavesti v dnevna politična razračunavanja, v popolno odvisnost in nesamostojnost. Tu prihaja do izraza organizacijsko družbeno bolezen, ki jo povzročata nezrelost in demoralizacija, ki smo jo pa slovenski in hrvaški učitelji najbrže za vedno preboleli.

Dasi je položaj učiteljstva v dunavski banovini težak in se tega vsi zavedamo, vendar nas navdaja prepričanje, da bo tudi njih razvojna pot enaka naši in hrvaški, da bodo tudi oni preboleli to krizo ter z vsemi potrebnimi žrtvami prišli do spoznanja, da le politično neodvisno, duhovno samostojno in dinamično razgibano učiteljstvo lahko uspešno ščiti svoje stanovske interese ter dela v resnično korist našega delovnega naroda.

P. S.

Primerjajmo!

Nekaj v razmišljanje in — posnemanje!

»Naj bi nam bil vzoren vzgled delavski stan, ki še pri skromnejših dohodkih rad in brez godrnjanja plačuje obveznosti za svoje strokovne organizacije in časopise!«

Iz članka »Naši in Vaši« v »Učiteljskem tovarišu«, št. 29., dne 17. febr. 1938.

1.

V fabriki je v soboto najživahnejše. Dolga vrsta delavcev čaka pred pisarno na vrece s težko prisluzeno vsebino... Z žuljavo roko prešteva vsak svoje belice... 192 din, 210 din, 225 din, največ blizu 300 din, kakor so pač »kategorije«, odbitki, odpisi, morda celo — rubeži...

Na dvorišču čaka delavski zaupnik s polu. Vsakega pozna in vsak pozna njega. Brez »miglaja«, brez hude besede se odigrava tale prizor:

Zaupnik: »Francček, ta teden din 8,50! Pogledj oglas organizacije! Je nujno, pa saj veš, da brez skupnosti podležemo!«

Delavec: »Pri akordu imam spet odbitek, trije otroci čakajo kruha, pa rad dam. Evo!«

Zaupnik: »Se eno nabiralno polo imam: 11 ljudi od lanskega štrajka moramo še preskrbovati. Gospodje jih ne vzamejo nazaj... Daš, kolikor hočeš!«

Delavec: »Morda se še nam nekoč zgodi kaj takega. Tu imaš 3 din! Zadnjič sem dal 4 din, ko je bilo več zasluzka. Danes ne morem toliko! — Pa dobro delajte za nas! Srečno!«

Izmučenih obrazov prihajajo eden za drugim. Kakor denar za vsakdanji kruh odštevajo brez godrnjanja svoj organizacijski prispevek.

In pri nas? Spominjam se na učiteljsko zborovanje, ko smo celo uro izgubili z debato za 1 din mesečnega prispevka več, češ — saj tudi brez tega izhajamo! Članarina je itak že previsoka!

Pa naši ubogi pobiralci članarine, društveni blagajniki! Koliko besed je treba, preden je stvar v redu! »16, 18 ali 20 din na me-

sec je preveč, tega ne prenesemo!« Izstopam — zaradi previsoke članarine. 18 din mesečno ne zmorem... Take in enake jeremijade slišimo od zborovanja do zborovanja! Krog onih izven stanovske organizacije se širi...

Delavci imenujejo neorganizirance — divjake.

Pri nas se je udomačila beseda — zajedalec, izkoriščevalec. Proti temu slišimo proteste, češ — »kje pa je svoboda?«

»Divjaki« med delavci so redki! Večinoma dobro vedo, da je le v skupnosti moč in da so uspehi organizacije skupni uspehi vseh! Ob uspehih se »divjaki« navadno poskrrijejo, ker jih je sram. Poznam podjetje, kjer jih je izučilo; vsi — še celo najbolj zakrknjeni in delavsko nezavedni so končno stopili v organizacijo...

Pri nas pa še vedno stoji nekaj stotin ob strani...

2.

Franček in z njim tisoče sotrpinov plačuje od bornega zasluzka (poprv. mesečnih 800 din) tedensko do 10 din, t. j. mesečno do 40 din organizacijskega davka! Za ta denar dobi tedensko dvakrat delavski list, ostalo gre za zaščitne namene! Torej celih 5 %!! (Mi plačamo največ 1 do 2 %!!)

Pred dnevi je prišel poverjenik Cankarjeve družbe vabiti k pristupu te edine delavske književne založbe.

»Pristopim, naj berejo vsi naši, posebno otroci! Samo, da bomo trdni in močni!«

Pa je podpisal na 2 obroka po 10 din. Polovico je takoj plačal...

Pri nas? Naša strokovna založnica Slov. šolska matica moleduje mesece in mesece, preden zbere 35 % slovenskega učiteljstva v svoj krog! Obupna poročila prihajajo iz sredov, ki so sicer znani kot — napredni, stanovsko in strokovno zavedni...

3.

»Delavska zadruga« — skoraj 100 % udeležba kaže ob takih prilikah pravo delavsko zavest! Če je stvar dobra, so pristopi masovni.

Pri nas? Naša gospodarska podjetja še davno niso izraz one moči, ki bi jo lahko pokazala po naši številni moči v šematizmu!

»Učiteljska tiskarna« kliče in miče, vendar je včlanjenih (vključno z lepimi ugodnostmi) komaj 10 % slovenskega učiteljstva!

Pri zavednem delavstvu bi bilo to povsem nemogoče!

...

Iz vsega tega vidimo, kako prav imajo tisti, ki nenehoma kažejo na poglavje o brezbržnih, o zajedalcih, o »divjakih« v naših vrstah! Parasitstvo pri delavcih prihaja večkrat prav očitno na — pranger.

Mi pa naj potrpežljivo prenašamo take pojave?

Ev.

VSEBINA:

Naša razvojna pot.

Primerjajmo!

Stanje in naloge jugoslovanskega šolstva.

Izjava.

Za pravično razdelitev dela.

Knjižni načrti Slovenske šolske matice.

Na novo delo!

Pojdimo iz ozkega okvira!

† Fran Korbar.

LISTEK: Kronika. — Spol in usoda.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljski šoli, prosveti in JUU? — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor JUU Emil Adamič. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu. —

Stanje in naloge jugoslovanskega šolstva

Poročilo prosvetnega ministra v skupščini

Na ponedeljkovi skupščinski seji je prosvetni minister dr. Magarašević podal k proračunu svojega ministrstva naslednje poročilo:

Ko začnemo razpravo o prosvetni in šolski politiki, o stanju prosvete in šolstva v naši državi, bo najbolj smotno, če se takoj lotimo stvari same in začnemo z najnižjo stopnjo, z osnovno ali ljudsko šolo.

Kraljevina Jugoslavija vseh teh dvajset let od osvobodjenja dosledno izvaja načelo o obveznosti osnovnega šolanja, načelo, ki ga je po vojni večina evropskih držav sprejela v svoje ustave in leta 1925, tudi Zveza narodov v deklaracijo o pravicah otrok. Najširši ljudski sloji so se temu načelu ne samo prilagodili, ampak vedno in neprestano še zahtevajo spopolnitve ljudskega šolstva.

Ljudska šola

V prvem letu našega svobodnega državnega življenja je bilo v ljudskih šolah vsega 650.000 učencev in učenk. Leta 1926/27. še vedno samo 799.000. Ta majni porast je najbrž posledica majhnega števila rojstev v vojnih letih. V začetku šolskega leta 1937/38. pa je bilo po vseh naših šolah 1.431.000 učencev in učenk. Na prvi pogled je številka veličastna in bi mogli z njo biti zadovoljni. Ako pa si jo bližje ogledamo, pa dobimo drugačne vtise.

Če na število našega prebivalstva po številu iz leta 1931., ki je takrat znašalo 13.930.918, dodamo letni naraščaj približno do 200.000 duš, moramo smatrati, da je danes v državi 15 milijonov 200.000 prebivalcev. Potemtakem pa je število učencev in učenk v ljudskih šolah samo 9,4 % vsega prebivalstva. Ta odnos pa ni več zadovoljiv. V ČSR je ta odstotek že pred desetimi leti znašal 12,5, v Angliji 13, v Belgiji 14, na Danskem 14,5, na Norveškem in na Nizozemskem 15 %. To se pravi, da smo še vedno pred resnimi in težkimi nalogami, če se v pismenosti in prosvetljenosti hočemo približati zapadno-evropskim kulturnim državam, če hočemo dvigniti odstotek ljudsko šolo obiskujočih otrok. Zato ni anahronizem, četudi v letu 1938. še govorimo o obveznem ljudskem šolstvu, ampak je to prav pereča potreba.

V naši državi je osnovno šolanje skoraj izključno omejeno na otroke od 6. do 10. leta. V USA traja obveznost ljudskošolskega pouka v nekaterih državah do 16. leta in njihov vzgojni ideal je v tem, da mora vsak otrok biti 12 let v šoli. V Švici traja ljudska šola osem let, v nekaterih kantoni tudi več. Pri nas je nadaljevalno šolstvo podaljšano po zakonu do 14. leta, toda to se izvaja samo v nekaterih banovinah in le deloma, v največ primerih pa je ta določba zakona mrtev papir. Nadaljevalno šolo ali višjo ljudsko šolo s štirimi razredi imajo dejansko samo v dravski banovini, v katero hodi 53.000 učencev in učenk, v donavski banovini s dvema razredoma s 28.938 učenci, v primorski s dvema razredoma s 10.749, v savski s dvema razredoma s 5.974 učenci. Zetska banovina ima v dveh višjih razredih 1572 učencev, vardarska, drinska, moravska in vrbaska banovina v višji ljudski šoli nimajo niti 1000 učencev. To so dejstva, ki nakazujejo tudi naloge nadaljnje prosvetne politike.

Pri pregledu teh števil nam pa prvi pogled pade v oči veliko nesorazmerje glede števila učencev, števila oddelkov in števila učiteljev v posameznih banovinah. V donavski banovini je po popisu iz leta 1931. 2.387.000 prebivalcev in danes v ljudskih šolah 277.000 učencev, v savski pride na 2,7 milj. prebivalcev 274.000 učencev, v dravski na 1.144.000 prebivalcev 183.195 učencev. V donavski banovini znaša torej število ljudskošolskih učen-

cev 12 % vsega prebivalstva, v savski okrog 10, v dravski pa 15 %. V drugih banovinah se giblje med 9 in 10 % prebivalstva, v vrbaski se komaj nekoliko povzpne nad 6 %. V dravski banovini pride na 290 prebivalcev 1 razred v ljudskih šolah, v donavski in savski na 530, v drinski na 772, v vrbaski na 1089 prebivalcev.

Po pismenosti prebivalstva je vrbaska banovina na zadnjem mestu, saj ima 65 % nepismenih, dočim jih je v napredni dravski banovini komaj 4 %. Glede pismenosti je celo velika razlika med posameznimi okraji iste banovine. Ta razlika se zlasti vidi v savski banovini, kjer so še vedno okraji s srbskim prebivalstvom, ki imajo tudi nad 60 % nepismenih, dočim doseže nepismenost v okrajih, kjer žive bratje Hrvatje, 10—12 % in tudi manj. V podobnem ali še slabšem položaju so muslimani. Dobro vemo, iz kakšnih vzrokov je nastalo to stanje, vendar pa se moramo zavedati, da ga dalje ni mogoče več trpeti.

Jugoslavija pismenih in Jugoslavija nepismenih.

Gospodje poslanci, v prosvetnem oziru imamo dve Jugoslaviji! Jugoslavijo pismenih in Jugoslavijo nepismenih. Naša dolžnost je, da te velike razlike v skupnem delu in s skupnimi žrtvami kolikor mogoče zapišemo, kakor jih odpravljamo in brišemo na ostalih področjih državnega in narodnega življenja. Ako bi hoteli v prosvetnem oziru izenačiti vse banovine z dravsko banovino, bi bilo treba še 22.000 novih ljudskošolskih razredov. To je ogromna naloga, treba jo je pa vedno ponovno naglašati, ker je osnovna zahteva za boljše prosvetljenosti v vsej kraljevini.

Za potrebe ljudskih šol imamo v proračunu na razpolago nad 517 milijonov din, poleg tega pa še za gospodinjinske šole in ljudsko prosveto 6.600.000 din. Skupno povečanje te postavke znaša 30 milijonov din. Ta vsota je na razpolago prosvetnemu ministru. Uporabili jo bomo za kritje šolskih potreb po vsej državi, sporazumno pa bomo povečali dotacije prosvetni bolj zaostalim krajem. Letošnji banovinski proračuni imajo za namene ljudskega šolstva pripravljenih 118 milijonov din. Če še dodamo, da občine letos s pomočjo banovin in države grade 385 šol, se okrogla vsota vseh izdatkov našega ljudstva za potrebe ljudskega šolstva povzpne na 700 milijonov din. Tu naj mimogrede omenim, da ima država 10.350 šolskih zgradb, to je 3600 več kakor jih je bilo na tem ozemlju leta 1918/19. Brez velike reklame, brez raznih načrtov in petletk je ljudstvo vztrajno gradilo v samostojni državi svoje šolstvo, ki ga bomo v sistematičnem delu in notranji organizaciji še spopolnili.

S 500 učitelji, ki jih bomo v teku leta 1938/39. po naših ljudskih šolah nastavili, bomo zadovoljili najbolj nujne potrebe podzelskih ljudskih šol in znatno skrčili število praznih razredov. S tistimi 750, ki jih je razporedil že moj prednik, mislim, da bodo prazni razredi večidel izginili, prav tako pa tudi ne bo več prenatrpanih razredov, v katerih je bil pouk komaj še možen. S tem pa se bo zmanjšalo tudi število nezaposlenih učiteljev in učiteljic. Že letos, razen v savski in dravski banovini, kjer je še vedno velika nadprodukcija učiteljskega naraščaja, v ostalih sedmih banovinah ni skoraj nobenega moškega absolventa učiteljskega iz leta 1937., moški absolventi iz leta 1938. pa bodo postavljani s 1. septembrom 1938. Število nezaposlenih absolventov pa bo kljub precejšnji zmanjšanju še vedno znatno. Neko nadomestilo bodo našle po šolskih postajah in analfabetskih tečajih, v kolikor se bodo oprijele tega dela. Za šolske postaje in analfabetske tečaje bo več kredita v državnem proračunu, nekaj pa bodo doprinesle tudi banovine. Ta način širjenja pismenosti se bo sploh moral bolj uporabljati, ker zaradi terenskih težkoč, oddalje-

nosti posameznih selišč in gospodarske šibkosti posameznih občin v nekaterih delih države še vedno ne bo mogoče zgraditi zadostnega števila šolskih zgradb. Iz istih razlogov bo sčasoma treba misliti tudi na potujoče šole, ki bodo delovale v takih krajih, v katerih ni mogoče ustanoviti redne ljudske šole. To vrsto šol so v nekaterih kulturnih državah že preizkusili in je dala glede pismenosti dobre uspehe.

Z ozirom na vse te okolnosti bomo na učiteljska sprejemali predvsem moške, ki jih je lažje razporediti po šolah v oddaljenih in zakotnih krajih, za gotovo število let pa bomo pravično omejili vpisovanje ženske mladine na učiteljska. S tem bomo zmanjšali število absolventov, ki čakajo na službo. To leto pa se porasta števila nezaposlenih učiteljev in učiteljic ni bati, ker bo letos dovršilo učiteljska samo 350 učiteljskih in učiteljic.

Iz šole učenja v delovno in življenjsko šolo.

Naša ljudska šola se bo morala postopoma spreminjati iz šole učenja v delovno in življenjsko šolo, v kateri se bodo učenci pripravljali za življenje v svojem kulturnem in družabnem krogu in se v zadostni meri seznanjali s celotnim državnim in narodnim življenjem, da bi v polni meri mogli postati koristni člani naroda in države. Po vsem tem danes pripravljamo učitelje za to, da bi bili sposobni za pouk in vzgojo. Za samo poučevanje je treba nekaj vedeti in to znati povedati, za vzgajanje pa je treba nekaj biti. Šele ko človek v resnici nekaj je, more vzgajati. To je danes važno načelo o smotru, ki ga terja naša ljudska šola. Poleg tega je za našo državo važna tudi okolnost, da je učiteljska služba kolikor mogoče v rokah moškega, ker poleg poučevalnega in vzgojevalnega dela zahteva tudi delo v neposredni službi narodu in njegovim potrebam. Ženska pa na vasi ne more v polnem smislu opravljati poslanstva narodnega učitelja, pa četudi je v šolskem delu najboljša. Letos imamo na učiteljskih 1984 dijakov in 1212 dijakinj. Da bi povečali število moških učiteljev, bomo rednim potom omogočili moškim učencem z dovršeno meščansko šolo na učiteljske.

Reforma programa ljudskih šol.

Poleg tega je danes na dnevnem redu reforma programa ljudskih šol. Nova uredba o učbenikih, o katerih se v javnosti govori mnogo netočnega, ima za osnovno načelo potrebo, da se za ljudske šole more odobriti neomejeno število učbenikov. To se pravi, da bo vsak del kraljevine lahko dobil učbenik, v katerem bo tvarina razdeljena in podana tako, da bo otrok prvo znanje prejel iz svojega kulturnega kroga. To zahteva ne samo narodnopolitični interes, ampak tudi didaktično načelo. Tako se dela v vseh kulturnih državah in se mora tudi pri nas, ako hočemo doseči zanesljive narodnopolitične uspehe. V množtvu naših posebnih kulturnih vrednot, ni ničesar, kar bi našo mladino v zgodnji mladosti moglo odbijati od razumevanja zajednice in edinstva. Ako mladini onemogočimo spoznanje in poglobitev v posebne kulturne dobrine, ki so bile v naši kulturni in politični preteklosti in tudi v sedanosti še obstoječe, smo v vzgojevalnem procesu napravili največjo napako, ker smo si izpodmaknili začetno točko za vzgojno delo in v občutilni otroški duši pustili nenadomestljivo praznino, ki ima lahko nedogledne posledice. Če se celo današnja sovjetska ustava odmika od doktrinarne borbe proti religiji in cerkvi, ker je Stalin začel, da realnosti, ki v duši posameznika in kolektiva obstoje, ni mogoče nasilno in umetno izbrisati, mora biti ta primer za nas poučen in nam narekuje, da spoštujemo posebnosti, ki realno obstojajo. In to moremo delati brez pridržkov, ker te pri nas niso v nasprotju z idejo zajednice in edinstva. V duhovnem življenju med Srbi, Hrvati in Slovenci ni meja. O tej stvari bi se dalo še mnogo govoriti. To ima pri nas že svojo preteklost, ki je za politične in prosvetne delavce zelo poučna.

Kakor pri nas ne sme biti kulturnega separatizma, tako si tudi ni mogoče zamisliti prosvetnega in kulturnega dela v izključujoči obliki ozkoscenega in nestrpnega nacionalizma.

Nadalje je govoril g. minister še o meščanskih in srednjih šolah in univerzah ter o hiperprodukciji izobraženstva.

Izjava

Izjavljamo, da je izšel v 38. številki »Učiteljskega tovariša« z dne 24. februarja 1938. članek Oskarja Hudalesa »Kritika, ki ni kritika« brez vednosti vodstva sekcije. Vodstvo zato zanj ne prevzema nobene odgovornosti

in obžaluje, da se obravnavajo važne in resne stvari na tak oseben in nekorrekten način.

V Ljubljani dne 26. februarja 1938.

Predsednik: Tajnik: Metod Kumelj s. r. Drago Šupančič s. r.

Za pravično razdelitev dela

Upravičeno nevoljo in občutek zapostavljenosti povzroča med prizadetim učitelstvom neenaka razdelitev dela na šoli. V odgovorih na anketo »Odseka učitelje« so nas tovarišice opozorile tudi na to vprašanje, ki so ga že davno pravilno rešili na onih šolah, kjer vlada med učitelstvom tovarištvo in živi v njem čut pravičnosti.

Ni pa povsod tako. N. pr.: Tovarišica poučuje poleg vseh ur v svojem razredu še gospodinjsko in ročna dela v razredu tovariša in je na ta način zaposlena mnogo več kakor tovariš, čeprav je edino pravilno, da sta enako zaposlena. Res je, da omenjene predmete poučujejo lahko samo tovarišice in so to dolžne tudi po zakonu, vendar ni pravično, da bi morale zato več delati.

Ravno tako so ponekod deležne poročene tovarišice velike obziranosti. Leto za letom dobivajo razrede z najmanjšim številom ur, prizanaša se jim z vsakim drugim delom, ki ga morajo opraviti ostale tovarišice, čeprav so že v razredu bolj obremenjene. Da se na takih šolah boje poročenih učiteljic, je povsem razumljivo.

V vseh teh primerih, kjer skušajo prevladati tovariš in tovarišice delo na ostale, bi bilo zanimivo vedeti, kako zagovarjajo oni svoje predprike. Ali se jim ne zdi nečastno, da beže od svojih dolžnosti, dočim so drugi pre-

obremenjeni? Druge utemeljitve ne morejo najti kakor kvečjemu izgovor na zaposlitev izven šole ali domače delo. Vendar ti izgovori ne drže.

Ker so zlasti poročene učiteljice kamen spotike, bi bilo primerno nekoliko razčistiti to vprašanje. Ponovno pripominjamo, da ta občutek ne zadeva vseh poročenih učiteljic, ampak le nekatere izjeme. Večina njih opravlja svoje poklicno delo ravno tako vestno kakor vse druge, čeprav so slabše plačane. Morda bi se zdelo na prvi pogled upravičeno, da bi zahtevale manjšo zaposlitev kakor ostali, vendar se zavedajo, da bi bile na ta način prizadete neporočene tovarišice, ki niso prav nič krive njihovega zapostavljanja pri plačah. S tem pa bi tudi dale orožje v roke vsem onim, ki so proti značenju plač, češ, saj tudi manj delajo kot ostali. Le to, da opravljajo poročene učiteljice svoj eksistenčni poklic z vso vestnostjo, jim daje pravico do poklicnega udejstvovanja in do borbe za popolno enakopravnost. Opravičevanje z manjšimi prejemki bi nas oddaljilo od načelnega gledišča, poleg tega pa bi bil odpor proti poročenim učiteljicam še večji.

Nikomur pa ne more biti v spotiko, ako se nampram učiteljici v času nosečnosti ali prve mesece po porodu obzirneje postopa. (Saj to se, žal, ne dogaja povsod!) Toliko razumeva-

nja pa moramo zahtevati tudi za neporočene učiteljice v primeru, ako so bolehe ali imajo doma bolno mater ali očeta.

Navduha pa se ne prizanaša onim, ki bi bile potrebne obziranosti, ampak odločujejo največkrat ozke sorodniške ali prijateljske vezi z neposrednimi predstojniki, včasih tudi položaj moža. Ostale poročene učiteljice moramo same vstati proti takim razvadam, ki nam jemljejo ugled in nam lahko škodujejo. Vse imamo enake dolžnosti napram poklicu in napram ostalim tovarišicam.

Omenila sem še, da so vprašanje pravične zaposlitve po mnogih šolah že davno rešili. Sprejeli so načelo, naj ima vsak učitelj(ica)

enako število ur. Razredniki višjih razredov oddajo posamezne ure, kakor risanje, petje, telovadbo, lepopisje itd. onim iz nižjih razredov in stvar je v redu. Skupno se pogovore o prevzemu posameznih predmetov in zdi se jim popolnoma umevno, da si porazdele delo. Po šolah pa, kjer obdrži vsak razrednik vse ure v razredu, prehaja vsako leto s svojimi učenci v višji razred in tako ne more biti nihče zapostavljen.

Vprašanje pravične razdelitve dela na šoli je lahko rešiti. Treba je samo: solidarnosti in čuta za pravičnost med učitelstvom ter uvidenosti in nepristranosti šolskega upravitelja.

K. L.

Knjižni načrti Slovenske šolske matice

Slovenska šolska matica obstoja že 36 let. V tem času je izdala nebroj pedagoških knjig in šolskih priročnikov najrazličnejše vsebine. Na vsak način je nesporna zasluga Matice, da je dosegla slovenska pedagoška knjiga v tem razdobju visoko stopnjo razvoja, saj je SSM skoroda edina in stalna založnica večine vzgojeslovnih spisov za učitelstvo vseh šol in kategorij.

Svoje poslanstvo hoče nadaljevati tudi v bodoče. Odbor se jasno zaveda, da so današnje naloge pedagoškega ustvarjanja ter pota in cilji učiteljevega dela v marsičem drugačni in težji kakor so bili še pred desetletjem. Po vsem širšem in kulturnem svetu je doživela znanstvena pedagogika in z njo vred tudi šolstvo mogočen razmah. Zato bo skušala SSM upoštevati tudi to stanje v svojih knjižnih izdajah. Ni pa namen založbe, da bi hlatala po teh ali onih »senzacijah« iz tujerodnega pedagoškega življenja, pač pa hoče ostati zvesta vsem upravičenim željam stremečega in mislečega slovenskega učitelstva, upoštevata pa bo seveda vse novejšo znanstveno utemeljene izsledke in izkušnje naprednejših narodov, ki utegnejo biti v splošno korist učitelstvu, šolstvu in vzgojstvu pri nas doma. Odbor SSM se zaveda, da je treba vsestransko podpirati tudi razvoj naše domače vzgojeslovne književnosti v tem smislu, da bodo naše bodoče knjižne izdaje po svoji kvaliteti predstavljale najboljše vrednosti pedagoškega znanja in ustvarjanja v našem tisku.

SSM hoče v prvi vrsti razvijati in krepiti izvorno slovensko (v najširšem pomenu te besede) pedagoško misel. Po potrebi pa bo seveda izdajala tudi dobre prevode onih pedagoških mojstrov, ki morejo izpopolniti vrzeli v domači pedagoški književnosti ali sploh oploditi naše pedagoško ustvarjanje.

Posebno skrb bo odbor posvečal pedagoški praksi in vsem problemom, ki so v zvezi z učiteljskim praktičnim delom in s sodobnimi šolsko-reformnimi stremenji. Z načrt-

Na novo delo!

Prvi uspehi pri nabiranju novih zadržnikov za Učiteljsko tiskarno, ki jih je priobčil »Učiteljski tovariš« v 6. januarjski številki, nam kažejo, da je v učiteljskih vrstah dovolj zdrave sile za gospodarski pokret.

Na zadnji redni skupščini stavljena parola: Kdor član JUU, ta zadržnik Učiteljske tiskarne, njen odjemalec in propagator, se uresničuje. V treh zadnjih mesecih lanskega leta se je odzvalo skoraj dve sto tovarišic in tovarišev; dve sto novih zadržnikov in odjemalcev je stopilo med gospodarske delavce.

Kako bo v novem letu? Klic, kdor član JUU, — ta zadržnik »Učiteljske tiskarne« — odmeva dalje in ne brez uspeha. Vsak dan se javljajo novi zadržniki — ne zaostajajo zadržnice, kar je še posebno razveseljivo.

Letos moramo doseči prvi tisoč, če ne več. Tisoč zadržnic in zadržnikov, pa bo naša tiskarna trdna in nepremagljiva, ne samo zaradi deležev, veliko bolj zaradi velike armade zadržnikov, zavednih gospodarstve-

nikov, ki vedo, da je naša moč v naših gospodarskih ustanovah, prvenstveno v »Učiteljski tiskarni«.

Čast in priznanje onim, ki so se z vso vmejo in zaupanjem lotili dela, ki kaže od dne do dne lepše in vidnejše uspehe. Požrtvalno delo, podprto s stanovsko zavestjo, je še vselej rodilo uspehe, zato bo uspelo tudi sedaj na vsej črti.

Rekli smo, da nam je treba v prvi vrsti pobornikov, zadržnikov in seveda odjemalcev. Gospodarsko življenje pa rabi tudi denarja. Kdor je v dobrem gospodarskem položaju, ne bo podpisal samo enega, ampak več deležev, ki so sigurno naložen denar, hkrati pa poživljajoča sila, zdrava kri v našem zadržnem telesu.

Posameznik ne more zbrati Bog ve kakšnega premoženja. Mi vsi pa lahko ustvarimo v složnem delu in zavesti skupnosti milijonske vrednosti, ki bodo krepka opora naši stanovski organizaciji in po njej vsemu stanu kakor tudi počinu. Je sicer žalostno, da ima denar še vedno odločilno moč, pa je tako, in stvari mi ne bomo izpremenili, zato se moramo poslužiti najkrajše poti za dosego naših ciljev.

Slovensko učitelstvo ima dva denarna zavoda: »Hranilnico učiteljskega konvikta« in »Učiteljsko gospodarsko kreditno zadrugo«; tri Učiteljske domove: »Učiteljska samopomoč«, »Samopomoč za otroke« in Društvo upokojenega učitelstva, skrbijo za posmrtni zavarovanjem otrokom ob doživljenju premije. Navedene gospodarske ustanove kažejo veliko zavednost učitelstva za združno življenje in gospodarsko osamosvojitve. Vse našete zadruge se hočejo dvigniti in razmahniti. Delo je v polnem teku, treba pa je med vsemi temi zadrugami, katerim središče in osnova naj bo »Učiteljska tiskarna«, tesnejše medsebojne povezavnosti.

Da dosežemo v letošnjem letu postavljene cilje, je treba takoj in odločno na delo. — Sreska učiteljska društva naj s poverjeniki »Učiteljske tiskarne« prevzamejo akcijo za pridobivanje novih zadržnikov za »Učiteljsko tiskarno« po nastopnih smernicah:

1. Vsako sresko učiteljsko društvo naj podpiše več deležev.

2. Svoj odvisni denar naj društva založe za svoje člane zadržnike, ki bodo vračali denar društvu v obrokih. Vplačane obroke na deleže, uporabi za nove zadržnike.

3. Učiteljci v ugodnih gospodarskih razmerah naj podpišejo več deležev.

Saša Ličin:

Kronika

V Volčjem bregu je pred kratkim uničil požar pol vasi. Nesreča pa je hotela, da je s pol vasi vred pogorela tudi šola od vrha do tal. Ničesar ni ostalo od vse zgradbe. Še za zarjavele in ožgane kose železa sta se prepirali dve občini, ki sta šolo do tedaj vzdrževali. Par dni po nesrečnem požaru pa so mi prinesli otroci pol zgorelo knjigo in trdilo, da so jo našli na šolskem pogorišču. Knjiga je bila trdo vezana, a njena gorenja polovica je bila pregorena in se je le krhko lomila in drobila, če si jo hotel listati. Na ovojni strani si stežka razbral blede, pol ožgane in zabrisane črke: »KRONIKA«.

Žal, da je ogenj uničil tudi letnice na vrhu vsakega lista in so tako na razpolago le še številke dni in mesecev, ki pa premalo povedo. A vendar sem v knjigi našel še toliko zanimivega, da bi mi bilo žal, če listi kronike sprhne brez vsakega spomina, zato bi rad prepisal saj nekaj odstankov. Skušal bom napisati brez vsakega komentarja, tako kot čitam sam:

»3. septembra je nastopil kot upravitelj šole v Volčjem bregu kontraktualni učitelj Franc Tov in prevzel vse posle.

14. decembra se je vršil pogreb učitelja Franca Tova. Bil je kontraktualni nastavljenec ter ravno prbežal iz Italije, kjer je pustil vse svoje premoženje. Pokopali so ga vaščani na svoje stroške ob veliki udeležbi prebivalstva. V zahvalo je v dvoja po učitelju F. Tovu poučevala mladino še tri mesece.

27. novembra je nastopil službeno mesto Matija Zbohar s kazenskim premeštitvenim dekretom, ker se je udeležil volitev za opozicijski list. (Ta »je« v Kroniki dvakrat podčrtan.) Šola je prevzel v jako slabem stanju; manjkala so vsa zunanja okna.

24. novembra se je glasom ljudskega štetijskega povečala vas za dvanajst ljudi, da šteje sedaj sedem in štirideset prebivalcev. Ker je nevarnost, da se mladina v gozdu izgubi, se je na novo markirala pot, skozi sedemnajst km dolg gozd v mesto.

13. maja je bila premeščena učiteljica (potovalna) ženskih ročnih del Krista Medovina, ki je ob petkih poučevala tu deklice ročna dela. V sedmih letih službovanja je prehodila sedem sto dvajset kilometrov in še vedno upa, da ji bo kilometražja povrnjena.

26. maja se je ob priliki inspekcije zgrajal šolski nadzornik nad razredno disciplino, ker so v zadnjih klopih sedeli učenci z razpetimi dežniki. Ko pa je čul, kako padajo skozi strop debele kaplje dežja, je nadzornik iz inspeksijskega poročila črtal odstavek o pomanjkanju discipline v razredu. Istočasno je bil stavljen predlog za adaptacijo šolskega poslopja in razširitev v dvorazrednico.

16. avgusta je učitelj Matija Zbohar po petletnem službovanju podal ostavko na državno službo, radi vpklika k vojakom, z zavestjo, da bo po odsluženju vojaški dobi zopet pripravnik.

Nekaj strani dalje čitam. Vse brez datuma, ki je pri požaru izginil: »... so nam bile znižane plače in odvzete doklade v svrhu uravnovešenja proračuna.